

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 36 (2011)

Τόμ. 36 (2011-2012)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΙΝΕ

doi: [10.12681/news.3](https://doi.org/10.12681/news.3)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΙΝΕ. (2012). *Ενημερωτικό Δελτίο*, 36, 20-30. <https://doi.org/10.12681/news.3>

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΙΝΕ

Reliques d'un Empire Ottoman. Eugène Dalleggio à la recherche de publications karamanlies.

**Textes recueillis, commentés et édités par Evangelia Balta,
Les Editions Isis, Istanbul 2011, 172 σελ.**

Τα γράμματα, τα ημερολόγια και οι σημειώσεις του Eugène Dalleggio κατά τη διάρκεια των αποστολών του διηγούνται τη διαδικασία του εντοπισμού των καραμανλίδικων εντύπων, την εποχή που ετοιμάζε την έκδοση της Καραμανλίδικης Βιβλιογραφίας με τον assumptionist R. P. Sévérien Salaville. Αποτελούν ως εκ τούτου πολύτιμες πηγές για την ιστορία του καραμανλίδικου εντύπου. Τα κείμενα όμως του Dalleggio αυτά καθαυτά έχουν πολύ μεγαλύτερη εμβέλεια. Δίνουν στον αναγνώστη την ευκαιρία να παρακολουθήσει εμμέσως τη μέθοδο με την οποία το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών συνέλεξε το υλικό του Αρχείου της Προφορικής Παράδοσης από τους μικρασιάτες

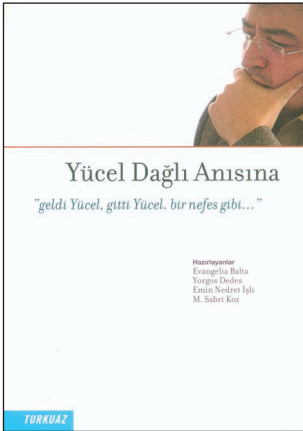
πρόσφυγες, να παρακολουθήσει δηλαδή πώς πραγματοποιούνταν οι αποστολές των συνεργατών του στους τόπους όπου είχε εγκατασταθεί η μεγάλη μάζα των προσφύγων ενός μικρασιατικού οικισμού, προκειμένου να καταγράψουν στο χαρτί τη μνήμη για τον γενέθλιο τόπο. Επιπλέον ο αναγνώστης παρακολουθεί, παράλληλα με τη διάσωση της ιστορικής μνήμης, και τις προσπάθειες που κατέβαλε το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών για τη διάσωση κειμηλίων παντός είδους, κυρίως όμως βιβλίων, χειρογράφων, κωδίκων, φωτογραφιών, ότι συνιστούσε με άλλα λόγια την υλική διάσταση της πολιτισμικής κληρονομιάς των Ρωμιών στην Ανατολή. Και από το ημερολόγιο της αποστολής στην Τουρκία ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει την αναζήτηση των ιχνών όσων ιστορικών κειμηλίων απέμειναν πίσω και τις προσπάθειες που κατέβαλε για να δημιουργήσει ένα δίκτυο επιστημονικών συνεργασιών ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία. Τα κείμενα του Dalleggio που περιλαμβάνονται στον τόμο ανοίγουν στους αναγνώστες το πανόραμα ποικίλων κόσμων.

Yücel Dağlı Anısına. “geldi Yücel, gitti Yücel, bir nefes gibi...”.

Editors: Evangelia Balta, Yorgos Dedes, Emin Nedret İşli, M. Sabri Koz,

Turkuaz Yayınları, İstanbul 2011, 596 σελ.

Aφιερωματικός τόμος στη μνήμη του συναδέλφου και αγαπημένου φίλου Yücel Dağlı (1963-2009). Περιλαμβάνει 26 ιστορικές και φιλολογικές μελέτες που συνέγραψαν Έλληνες, Τούρκοι, Άγγλοι και Αμερικανοί ακαδημαϊκοί για να αποτίσουν φόρο τιμής στον λαμπρό φιλόλογο και εκδότη του “*Seyahatname*” του Evliya Çelebi, τον ευφυή προγραμματιστή των ανθρωπιστικών επιστημών, τον σοφό επιμελητή εκδόσεων και κυρίως στον εξαιρετικό άνθρωπο που χάθηκε νωρίς.

Τα περιεχόμενα του τόμου:

Evangelia Balta, *Önsöz* (11) ♦ Emin Nedret İşli, *Sevgili Yücel* (13) ♦ Barış Dağlı, *Bir senenin ardından hayat arkadaşına...* (15) ♦ Esra Dağlı,

Yücel Dağlı'ya bir armağan yazabilmek... (17) ♦ Sena Dağlı, *Babam Yücel Dağlı* (19) ♦ *Yücel Dağlı (1963-2009)* (21) ♦ Mesut Ayar, *Eyüp'te ismi unutulmuş bir tekke: Şeyh Arapzâde Hacı Ali Efendi Nakşibendi Dergâhi* (31) ♦ Bilgin Aydın, *Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk mukayeseli istatistik faaliyetleri ve Kanunî dönemine ait bir mevâcib defteri* (53) ♦ Hatice Aynur, *Arap harfli Türkçe basılı kitaplarında içkapağın gelişimi 1826-1923* (79) ♦ Evangelia Balta, *Kythera under the Ottomans (1715-1718)* (103) ♦ Niyazi Çiçek & Rifat Günalan, *Osmanlı'da Tanzimat'tan sonra taşrada arşiv deposu kurma teşebbüsleri: Çorum Sancağı örneği* (135) ♦ Robert Dankoff, *Furs: Luxury or necessity? The evidence from Evliya Çelebi's Seyahatname* (153) ♦ Ahmet Efiloğlu, *Fuat Dünder'in "Tehcire gereken ve hak ettiği anlamı veren kitabı": Modern Türkiye'nin Şifresi* (177) ♦ İsmail E. Erünsal, *Lehistan Kralı II. Ogüst'e göndürülen bir elçinin raporu (1713)* (201) ♦ Harid Fedai, *Kıbrıs Türklerinde Nevruz* (215) ♦ Christopher Ferrard, *İngiliz Mustafa: A Scotsman in the service of the Ottoman Empire* (233) ♦ Priscilla Mary Işın, *Mızahta yansıyan yemek kültürü* (241) ♦ Emin Nedret İşli, *Terekelerden yeni çıkan matbu kitap satışı defterleri* (259) ♦ H. Necdet İşli, *Osmanlı mezarlıklarında bulunda ikili ve üçlü mezartaşları* (269) ♦ Raif İvecan, *Evliyâ Çelebi'nin Seyahatnâme adlı eserinde İstanbul'da yeme içme kültürü* (285) ♦ Hamza Kandur, *Bilgi kaynaklarının sayısallaştırılması: Bir yönetim modeli yaklaşımı* (305) ♦ İshak Keskin, *Record keeping and archival practices in the Muslim Turkish States of the Middle Ages* (319) ♦ İshak Keskin & Rifat Günalan, *Hayreddin Nedim Bey'in [Göçen] kaleminden arşivcilik* (333) ♦ M. Sabri Koz, *19. yüzyıl Ermeni aşuğlarından Fütûhî'nin Yaratılış Destanı* (355) ♦ Selim S. Kuru, *Hayal-i dil: Mesnevi'de lirik kullanımına ilginç bir örnek* (377) ♦ Heath W. Lowry & Yücel Dağlı, *The passing of time: Ottoman clock towers in the Balkans ca.*

1570-1675 (421) ♦ Talip Mert, *Mehmet Şâkir Efendi / Şâkir Ağa Sermüezzîn, kereste nâzırı ve su nâzırı (1779-31.3.1837)* (441) ♦ İbrahim Sezgin, *XV. ve XVI. yüzyıllarda Gelibolu'da ulemânın ekonomik durumu* (457) ♦ Yannis Spyropoulos, *Status claims, religion and slave ownership in early Ottoman Crete (1650-1720)* (469) ♦ Esmâ Şahin, *Osmanlı şiirinde 'şaraba rehin verme' metaforu* (495) ♦ Ahmet Attilâ Şentürk, *Metinbankası projesi ve eski Türk edebiyat metinlerini yeniden okuma ve yorumlamaya dair düşünceler* (523) ♦ Ekrem Tak, *XVI yüzyıl Üsküdar kadı arzlari üzerine diplomatik bir inceleme* (557).

Between Religion and Language: Turkish-Speaking Christians, Jews and Greek-Speaking Muslims and Catholics in the Ottoman Empire.

Επιμέλεια: Evangelia Balta και Mehmet Ölmez,

Eren, Istanbul 2011, 418 σελ.

Ο τόμος περιλαμβάνει ανακοινώσεις ερευνητών που έλαβαν μέρος στο Workshop “*Between Religion and Language: Karamanlidika, Armeno-Turkish, Hebrew-Turkish and Aljamiado Texts in the Ottoman Empire*” που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Yıldız στις 4 Ιουνίου 2010. Περιλαμβάνει επίσης και μελέτες ειδικών που προσκλήθηκαν να συμβάλουν στην έκδοση με θεματικές που δεν είχαν καλυφθεί στην ημερίδα. Συνολικά περιλαμβάνονται 16 μελέτες. Με αφετηρία πάντα την караμανλίδικη φιλολογία, μελετούνται και οι αντίστοιχες φιλολογίες, η αρμενοτούρκικη, συροτουρκική, κυριλλοτουρκική και εβραϊστούρκικη. Γίνεται μια πρώτη προσπάθεια επιστημονικής προσέγγισης στις

βιβλιοπαραγωγές των τουρκόφωνων υπηκόων της οθωμανικής αυτοκρατορίας οι οποίοι έγραφαν την τουρκική γλώσσα με το αλφάβητο της θρησκείας τους. Στόχος των εκδοτών του τόμου υπήρξε και παραμένει η ένταξη της μελέτης της караμανλίδικης βιβλιοπαραγωγής στο πλαίσιο της κοινής πολιτισμικής ζωής της οθωμανικής αυτοκρατορίας προκειμένου να φωτιστούν οι συνθήκες που γέννησαν τόσο αυτήν όσο και τις άλλες ιδιότυπες αδελφές φιλολογίες. Ως γνωστόν το κοινό πλαίσιο αναδεικνύει τη σημασία των φαινομένων, τα οποία δύσκολα γίνονται αντιληπτά σε όλες τους διαστάσεις, με τη μονομερή παρατήρηση κάθε φιλολογίας χωριστά. Ο τόμος περιλαμβάνει επιπλέον δύο μελέτες που εξετάζουν τη φιλολογία των ελληνόφωνων υπηκόων της

αυτοκρατορίας, μουσουλμάνων και καθολικών, οι οποίοι έγραφαν την ελληνική γλώσσα με το αλφάβητο της θρησκείας τους: οι μουσουλμάνοι με το αραβικό και οι Λεβαντίνοι με το λατινικό αλφάβητο, τα φραγκοχιώτικα.

Τα περιεχόμενα του τόμου είναι:

Forword, Evangelia Balta: *Setting sail, again* (σ. 7-11)

Turkish-speaking Christians in Ottoman Empire

I. *Syro-Turkish Literature*

Benjamin Trigona-Harany: *Syro-Ottoman: a description of Ottoman Turkish in Syriac letters* (σ. 15-41).

II. *Cyrillic-Turkish Literature*

Matthias Kappler: *Printed Balkan Turkish Texts in Cyrillic Alphabet in the Middle of the Nineteenth Century (1841-1875): A Typological and Graphematic Approach* (σ. 43-69).

III. *Hebrew-Turkish Literature*

Laurent Mignon: *Avram, İsak and the Others. Notes on the Genesis of Judeo-Turkish Literature* (σ. 71-83) ♦ Tülay Çulha: *İbrani Harfli Anonim Tevârîh-i Âli-i Osman Üzerine* (σ. 85-99).

IV. *Armeno-Turkish Literature*

Börte Sagaster: *The role of Turcophone Armenians as literary innovators and mediators of culture in the early days of Modern Turkish literature* (σ. 101-110) ♦ Laurent Mignon: *Lost in Transliteration. A few remarks on the Armeno-Turkish novel and Turkish Literary Historiography* (σ. 111-123) ♦ M. Sabri Koz: *19. Yüzyıl Ermeni Aşuğlarından Mizahî Destanlar* (σ. 125-145) ♦ Garo Aprahamyan: *A Note on the Bibliographic Catalogues of Armeno-Turkish Literature* (σ. 147-152).

V. *Karamanlidika Literature*

Onur Usta - Oktay Özel: *Sedentarization of the Turcomans in 16th Century Cappadocia: Kayseri, 1480-1584* (σ. 153-184) ♦ Evangelia Balta: *Tracing the presence of the Rum Orthodox Population in Cappadocia. The evidence of Tapu Tahris of the 15th and 16th centuries* (σ. 184-214) ♦ Mehmet Ölmez: *R.M. Dawkins ve Anadolu'da Rumca-Türkçe İlişkileri* (σ. 215-224) ♦ Richard Clogg: *Publishing for 'the poor, ignorant, and oppressed Christians of Lesser Asia'. Early 'Greco-Turkish' translations of the British and Foreign Bible Society* (σ. 225-244) ♦ Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek: *The Yeniçeriler of Ioannis Gavriilidis. A Palimpsest in Karamanlidika* (σ. 245-275) ♦ Stavros Th. Anestidès: *Saint Augustin visite la Cappadoce des Pères orthodoxes* (σ. 277-290) ♦ Jan Schmidt: *Robert Anhegger and his Bequest in the Leiden University Library* (σ. 291-318).

Greek-speaking Muslims and Catholics in Ottoman Empire

I. *Aljamiado Literature*

Yorgo Dedes: *Blame it on the Turko-Romnioi (Turkish Rums): A Muslim Cretan song on the abolition of the Janissaries* (σ. 321-376).

II. *Frangochiotika Literature*

Fr. Markos Foskolos: *Frangochiotika. A linguistic idiom with an 'ethnic' religious character* (σ. 377-396).

Round Table - Yuvarlak Masa. Sabri Koz, Cihan Okuyucu, Thanasis Nikolaidis, Yusuf Örnek, Püzant Akbaş, Emin Nedret İzli: Collections of Karamanlidika and Armeno-Turkish Prints and Manuscripts. Collectors and Antique Book Sellers / Karamanlıca ile Ermeni Harfli Türkçe Matbu ve Yazma Eser Koleksiyonları. Koleksiyoncular ve Sahafılar (σ. 399-418).

Πρακτικά ΙΕ' Συμποσίου,

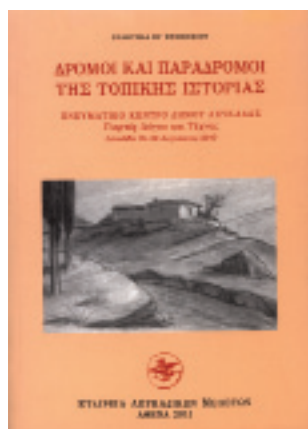
Δρόμοι και παράδρομοι της τοπικής ιστορίας,

Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας, Γιορτές Λόγου και Τέχνης,

Λευκάδα, 18-20 Αυγούστου 2010.

Επιμέλεια: Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης,

Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα 2011, 391 σελ.

Κυκλοφόρησε το 63ο δημοσίευμα της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών, ένας καλαίσθητος τόμος με τις 11 επιστημονικές ανακοινώσεις του περυσινού ΙΕ' Συμποσίου στις Γιορτές Λόγου και Τέχνης, οι οποίες αρθρώνονται σε δύο άξονες της τοπικής Λευκαδίτικης ιστορίας: *Α' Δρόμοι: αχρησιμοποίητες πηγές της τοπικής ιστορίας και αναστοχασμοί. Β' Παράδρομοι: γνωστά, λησμονημένα και ζητούμενα της τοπικής αυτογνωσίας.*

Οι τρεις πρώτες ανακοινώσεις αναφέρονται στην περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας στη Λευκάδα (1479-1684) και βασίζονται στο αρχαιακό υλικό, που εντοπίστηκε στα αρχεία της Κωνσταντινούπολης, της Άγκυρας, της Σόφιας και της Λευκάδας, από ομάδα τουρκολόγων ερευνητών του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, μεταγράφηκε και μεταφράστηκε ελληνικά, χάρις στην ηθική και οικονομική ενίσχυση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λευκάδας το 2010 και θα κυκλοφορήσει σε βιβλίο εντός του 2012. Ο Ηλίας Κολοβός, επίκουρος καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης και συνεργάτης του ΙΜΣ-ΙΤΕ δημοσιεύει πρόδρομη παρουσίαση των οθωμανικών πηγών για τη νεότερη ιστορία της Λευκάδας. Ο Μαρίνος Σαρηγιάννης, ερευνητής του ΙΜΣ-ΙΤΕ, μελετά την παρουσία των οθωμανών κουρσάρων στη Λευκάδα με βάση την περιηγητική αναφορά του Εβλιγιά Τσελεμπί. Ο Σπύρος Ι. Ασδραχάς σε συνεργασία με τον Ηλία Κολοβό παρουσιάζουν σφαιρικά τα δεδομένα και τα προβλήματα της δημογραφίας στη Λευκάδα στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας.

Οι επόμενες τρεις ανακοινώσεις αναφέρονται στη βενετοκρατία στη Λευκάδα (1684-1797) και στηρίζονται σε αρχαιακό υλικό αντλημένο κυρίως από τα Αρχεία

Λευκάδας. Η Σεβαστή Λάζαρη, δρ. ιστορικός, μελετά τις τύχες του Μεγανησιού πριν και μετά τον εποικισμό των Χίων. Ο Νίκος Ε. Καραπιδάκης, καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου και η Βιβή Κουρή, ιστορικός, μελετούν το γενικό πλαίσιο των σιωπηρών και γραπτών μορφών του θεσμού “αδελφουσύνες”, ενώ η δρ. ιστορικός Εφη Αργυρού μελετά το λευκαδίτικο παράδειγμα του ίδιου θεσμού μέσα από τα νοταριακά έγγραφα των Αρχείων Λευκάδας. Ως προς τη μελέτη του 19ου αιώνα, η Ελένη Δ. Γράψα παρουσιάζει τη χωροταξία της Αγίας Μαύρας, της πόλης της Λευκάδας, στα χρόνια του Ιονίου Κράτους και της αγγλικής προστασίας, με βάση την καταγραφή του 1823: μια ακτινογραφία της οικιστικής, οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της Λευκάδας.

Τις λευκαδίτικες πτυχές της διάδοσης των ιδεών του Απόστολου Μακράκη (1830-1905) και του αναγεννητικού θρησκευτικού του κινήματος παρουσιάζει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Πειραιά Θανάσης Καλαφάτης, συνδέοντας το κίνημα και τη δεξίωσή του με τις γενικότερες πνευματικές αναζητήσεις, αλλά και με τις οικονομικές και τις κοινωνικές κρίσεις στον ελληνικό και τον λευκαδίτικο χώρο.

Οι τελευταίες τρεις ανακοινώσεις εστιάζουν στη λευκαδίτικη λογοτεχνική παραγωγή από τη δεκαετία του 1880 ως το τέλος του 20ού αιώνα, αναζητώντας τις μαρτυρίες και τις αναπαραστάσεις της λευκαδίτικης κοινωνικής εξέλιξης, παράλληλα αλλά και συμπληρωματικά με εκείνες που προσφέρουν οι ιστορικές πηγές, ίσως πιο ευαίσθητα και πάντως πιο γοητευτικά για τον αναγνώστη. Ο Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, διευθυντής ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, παρουσιάζει τη λευκαδίτικη πεζογραφική παραγωγή από τον 19ο αιώνα ως τον Μεσοπόλεμο στη μελέτη του με τίτλο “Ο Νικόλαος Ι. Σταματέλος (1860-1889) και η Ανδρομάχη Φίλιππα-Χαριτωνίδου (1891-1969). Από την αστική λαογραφία στη μεσοπολεμική λογοτεχνική αναπαράσταση των κοινωνικών ανακατατάξεων”. Ο Δημήτριος Σπ. Τσερές, φιλόλογος, συγγραφέας, ο Βασίλης Φίλιππας, γραφίστας, και ο Χαρίτων Χαριτωνίδης, σεναριογράφος, παρουσιάζουν την περυσινή (2010) έκδοση της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών: *Ανδρομάχη Φίλιππα-Χαριτωνίδου, Ηθογραφίες Λευκαδίτικες*, όπου οι δύο πρώτοι καταθέτουν τα συμπεράσματα των μελετών τους για τις *Ηθογραφίες Λευκαδίτικες* που επιμελήθηκαν με τον Τ. Ε. Σκλαβενίτη, και ο τρίτος τη μαρτυρία του για την αγαπημένη του γιαγιά.

Η τελευταία ανακοίνωση είναι της Παρασκευής Κοψιδά-Βρεττού, δρος Κοινωνικής Λαογραφίας και σχολικής συμβούλου φιλόλογον, “Φυσιογνωμική και ανθρωπολογία του Λευκαδίτη. Η οπτική της σάτιρας και της ευθυμογραφίας. Από τον Τασάκη Σκιαδαρέση (1877-1941) στον Σπύρο Φίλιππα-Πανάγο (1906-1973) και τον Τάκη Μαμαλούκα (1904-1996)”. Εξετάζονται η σάτιρα και η ευθυμογραφία, λόγια και λαϊκή, φροντισμένη και αυτοσχέδια, με τις πολλαπλές και εναλλακτικές μαρτυρίες και αναπαραστάσεις της λευκαδίτικης ζωής.

Με την παρούσα έκδοση ολοκληρώθηκε μια τριλογία πρακτικών Συμποσίων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των εκδηλώσεων “Γιορτές Λόγου και Τέχνης” με αντικείμενο τη λευκαδίτικη ιστορία και τους ιστορικούς της, των οποίων την οργάνωση εισηγήθηκαν ο Σπύρος Ι. Ασδραχάς και ο Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης. Οι δύο προηγούμενες εκδόσεις ήταν: *Η Λευκάδα και οι*

ιστορικοί της, 19ος-20ός αι. (2008/2009) και *Οι αφανείς της λευκαδίτικης ιστορίας* (2009/2010)· στις 900 περίπου σελίδες των εκδόσεων αυτών δημοσιεύονται 30 πρωτότυπες μελέτες, που πλουτίζουν με νέα γνώση την προσπάθεια για κατανόηση του λευκαδίτικου παρελθόντος, καλύπτουν κενά και σιωπές της τοπικής ιστορίας και καλούν στον διάλογο και στη συνέχιση της έρευνας.

**Λεωνίδας Καλλιβερετάκης,
Ο θάνατος ενός ταξιαρχου,**

σειρά: «Ο Εμφύλιος σε α' ενικό», εφ. *Το Βήμα*,

Επιμέλεια: Παντελής Βούλγαρης, δεύτερη έκδοση, Αθήνα 2011, 160 σελ.

[πρώτη έκδοση Φιλίστωρ 2001, 152 σελ.]

Μια παγωμένη νύκτα του 1949, η μοίρα ένωσε τις τύχες του ταξιαρχου Μαρκόπουλου, παρασημοφορημένου Κρητικού παλαίμαχου όλων των πολέμων, από το Μπιζάνι και το Σκρα ως τα υψίπεδα της Μικράς Ασίας και το Αλβανικό μέτωπο, και του φημισμένου καπετάνιου της Ρούμελης Διαμαντή, από τους πρωταγωνιστές του σαμποτάζ στον Γοργοπόταμο, που σε λίγο θα έκλεινε επτά συνεχή χρόνια αντάρτης. Από τη στιγμή εκείνη, διασκελίζοντας από διάσελο σε διάσελο τα πιο κακοτράχαλα βουνά της Ελλάδας, ακολούθησαν μια πορεία που στο τέρμα της περίμενε και τους δύο ο θάνατος.

Η δραματική μοίρα δύο γενναίων πολεμιστών της πρώτης γραμμής, παιγιδευμένων μέσα σ' έναν αόρατο ιστό δολοπλοκίων που εμπλέκουν την ανώτατη στρατιωτική και πολιτική ηγεσία των δύο αντιπάλων πλευρών. Στρατηγικά και τακτικά σφάλματα, αυθαίρετες αποφάσεις ζωής και θανάτου μέσα στην έπαρση του επικείμενου θριάμβου για τους μεν, ή στην απελπισία της επερχόμενης κατάρρευσης για τους δε, σύνδεσμοι που χάνονται, επιστολές που φθάνουν καθυστερημένες στον προορισμό τους, αστυνομικές επιχειρήσεις μέσα στην πιο βαθιά παρανομία, γιάφκες στο κέντρο της Αθήνας και αντάρτικες λούφες στα δασωμένα βουνά, άναρθρες κραυγές και εύγλωπτες σιωπές, στόματα που παρέμειναν ερμητικά κλειστά για πάνω από μισό αιώνα, απόρρητα έγγραφα που αποκαλύπτουν συστηματικές εκστρατείες παραπληροφόρησης, προδοσίες από εχθρούς και φίλους, υφαίνονται το συναρπαστικό μίτο μιας αληθινής ιστορίας μυστηρίου μέσα στη θύελλα του εμφυλίου πολέμου, γεμάτης από άλυτα αινίγματα και ερωτήματα που αναζητούν απαντήσεις.

Από τις βιβλιοκριτικές της πρώτης έκδοσης:

Τα Ιστορικά: “Ο συγγραφέας διαχειρίζεται τα αινίγματα βάζοντας διακριτικές πινελιές νουάρ προσεγγίσεων, διασταυρώνοντας και συνδυάζοντας τις πολιτικές και πολεμικές συγκυρίες των ημερών εκείνων με τις μαρτυρίες ανθρώπων που συμμετείχαν στις επιχειρήσεις. Αφήνει στον αναγνώστη την αίσθηση της χρήσης των ιστορικών εργαλείων και του μέτρου”.

Καθημερινή: “Ένα συγκεκριμένο γεγονός λαμβάνει χαρακτηριστικά κινηματογραφικής ταινίας αγωνίας, διατηρώντας αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Το βιβλίο δομείται σε μια ατμόσφαιρα θρίλερ. Τα μονοπάτια των ανταρτών φωτίζονται κι ένας κόσμος που δρα στη σκιά και την αγωνία αποκαλύπτεται”.

Αυγή: “Ο συγγραφέας επιλέγει να χειριστεί την ανασύνθεση αυτού του ιστορικού περιστατικού σαν να επρόκειτο για μια αστυνομική έρευνα. Στο φόντο της αφήγησης προβάλλει, μ’ όλη την τραγικότητά της επίσης, η συντριβή των υπολειμμάτων του ΔΣΕ”.

Εστία: “Ο συγγραφέας με αξιοσημείωτη ουδετερότητα και αντικειμενικότητα ξετυλίγει το κουβάρι των γεγονότων. Η αφήγηση έχει ένα αστυνομικό χρώμα που καθηλώνει τον αναγνώστη”.

Αντί: «Τεκμήρια και αναπαραστάσεις δίνουν στον αναγνώστη μια γεύση απ’ τη δυσπρόσιτη αναζήτηση του αληθούς - μια “μυθιστορία” βαθύτατα αληθινή».

Efthymios Nicolaidis,

Science and Eastern Orthodoxy. From the Greek Fathers to the age of globalization.

Μετάφραση από τα γαλλικά: Susan Emanuel,

Johns Hopkins University Press, Baltimore 2011, 252 σελ.

Η βιβλιογραφία στην ιστορία και τη φιλοσοφία των επιστημών, με θέμα τη χιλιετή διαμάχη μεταξύ επιστήμης και θρησκείας στον δυτικό πολιτισμό, αφθονεί. Το βιβλίο *Science and Eastern Orthodoxy* αποτελεί εξαίρεση σε αυτό το μεγάλο βιβλιογραφικό corpus, καθώς δίνει μια γενική εικόνα των σχέσεων μεταξύ επιστήμης και ορθόδοξου χριστιανισμού, επίσημης θρησκείας της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Η μελέτη αυτή παρουσιάζει μια πλούσια ιστορία στη μεγάλη χρονική διάρκεια, από την *Εξαήμερο* του Μεγάλου Βασιλείου τον τέταρτο αιώνα έως την παγκοσμιοποίηση

των επιστημονικών ερίδων του 20ού αιώνα. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι διαμάχες μεταξύ επιστήμης και Ορθοδοξίας –όταν αυτές υπάρχουν– δεν ήταν διαμάχες μεταξύ επιστήμης και χριστιανισμού αλλά μάλλον θρησκευτικές αντιπαραθέσεις οι οποίες αφορούσαν όλο το κοινωνικό σώμα.

Ο συγγραφέας εξηγεί ότι κατά τη βυζαντινή περίοδο, οι Έλληνες Πατέρες της εκκλησίας και οι Βυζαντινοί επίγονοί τους αγωνιούσαν να εξηγήσουν με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να συμφιλιώσουν τα θρησκευτικά τους πιστεύω με την επιστήμη των αρχαίων προγόνων τους. Το ερώτημα που τους απασχολούσε ήταν ποια θα έπρεπε να είναι η θέση της Εκκλησίας απέναντι στη θύραθεν γνώση. Από την άνοδο της οθωμανικής αυτοκρατορίας τον 15ο αιώνα έως την αποσύνθεσή της τον 19ο, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως επιχειρούσε να ελέγξει την επιστημονική εκπαίδευση των χριστιανών που είχε υπό την εποπτεία του, μια προσπάθεια την οποία δυσκόλεψε η εισαγωγή της ευρωπαϊκής επιστήμης τον 17ο και τον 18ο αιώνα. Το βιβλίο συμπληρώνεται με την παρουσίαση της διαμάχης για τη θεωρία της εξέλιξης στον ελληνικό χώρο.

La Grèce et l'Histoire des Entreprises,

Ειδικό τεύχος του περ. *Entreprises et Histoire*, n. 63, juin 2011.

Επιμέλεια: Maria Christina Chatziioannou,

Παρίσι, 113 σελ.

Aυτό το τεύχος του διεθνούς περιοδικού *Entreprises et Histoire* είναι αφιερωμένο στην Ελλάδα και στις επιχειρήσεις. Περιλαμβάνει άρθρα (Evrydiki Sifneos, Editorial: “Updating the research agenda on business history in Greece: an overview, Diaspora entrepreneurship revisited: Greek merchants and firms in the southern Russian ports” ♦ Christine Agriantoni, “A collective portrait of Greek industrialists” ♦ Ioanna Sapfo Pepelasis, “Joint Stock company births in Greece (1830-1909): geography and “public economic space” ♦ Maria Christina Chatziioannou, “When the history of merchant houses met business history: a comparative historiographical approach” ♦ Luciano Segreto, “Business history and family capitalism in Italy: new challenges

for researchers”) από το Διεθνές Συνέδριο, με τον τίτλο: *Why does Business History matter? New Perspectives in the Research Agenda*, που οργανώθηκε από το πρόγραμμα “Ιστορία επιχειρήσεων και Βιομηχανική αρχαιολογία, 17ος-20ός αι.”

του ΙΝΕ/ΕΙΕ και διεξήχθη στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Το τεύχος περιλαμβάνει επίσης προσεγγίσεις και αρχαιακό υλικό σχετικό με την οικονομία της Ελλάδας και της ελληνικής διασποράς.

George Tolias,

Mapping Greece, 1420-1800: Maps in the Margarita Samourkas Collection.

Catalogue of Maps Compiled by Leonora Navari.

Oak Knoll Press, New Castle, Delaware / HES & DE GRAAF Publishers,

't Goy-Houten / National Hellenic Research Foundation, Athens 2011, 546 σελ.

Νέα, αναθεωρημένη και συμπληρωμένη αγγλική έκδοση της Ιστορίας της χαρτογραφίας του ελληνικού χώρου, 1420-1800: Χάρτες της Συλλογής Μαργαρίτας Σαμούρκα, Αθήνα, ΙΝΕ/ΕΙΕ, 2008 (βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο* αρ. 33, σελ. 14-15). Η έκδοση είναι πλούσια εικονογραφημένη, περιλαμβάνει περισσότερες από 300 αναπαραγωγές χαρτών, κυρίως από τη συλλογή Σαμούρκα. Πρόκειται για το τελικό προϊόν μιας ερευνητικής προσπάθειας πέντε χρόνων, που πραγματοποιήθηκε

στο πλαίσιο του ομώνυμου ερευνητικού προγράμματος, και χρηματοδοτήθηκε εξ ολοκλήρου από το Ίδρυμα Σαμούρκα.

Όπως και η ελληνική έκδοση του 2008, έτσι και η νέα αυτή έκδοση παρακολουθεί την ιστορία της διαμόρφωσης των γεωγραφικών εννοιών και των αντίστοιχων χαρτογραφικών συμβάσεων που προτείνουν οι δυτικοί χαρτογράφοι για τον ελληνικό χώρο κατά τους νεώτερους χρόνους. Το βιβλίο περιλαμβάνει εισαγωγή, πέντε κεφάλαια, συμπεράσματα κι ένα παράρτημα, στο οποίο δημοσιεύεται ο αναλυτικός κατάλογος των χαρτών της συλλογής Σαμούρκα (περί τους 1.700 χάρτες). Το πρώτο κεφάλαιο εστιάζεται στην αρχαία και μεσαιωνική χαρτογραφική κληρονομιά, και ειδικότερα την κληρονομιά της *Γεωγραφίας* του Πτολεμαίου και του Στράβωνα, των μεσαιωνικών *Mappae Mundi*, της εμπειρικής ναυτικής χαρτογραφίας και της πρώιμης τοπικής χαρτογραφίας. Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζεται στη μελέτη των περιφερειακών ορισμών της Ελλάδας (και στη διαμόρφωση των αντίστοιχων χαρτογραφικών προτύπων), όπως αυτοί

εμφανίζονται στα νέα γεωγραφικά είδη (πρώιμοι άτλαντες, κοσμογραφία, περιφερειακή χαρτογραφία). Το τρίτο κεφάλαιο διερευνά την παγίωση και διάχυση των προτύπων αυτών κατά την “εποχή των ατλάντων”, δηλαδή τον 17ο και τον 18ο αιώνα, ενώ το τέταρτο κεφάλαιο έχει ως αντικείμενο τις νεωτερικές χαρτογραφικές αποτυπώσεις του ελληνικού χώρου κατά την ίδια περίοδο, με έμφαση στο έργο των βενετών τοπογράφων μηχανικών στην Κρήτη και την Πελοπόννησο, και στις επιτόπου τοπογραφικές και υδρογραφικές εργασίες ειδικευμένων αποστολών. Το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο παρακολουθεί τις εξελίξεις της ιστορικής γεωγραφίας και χαρτογραφίας του ελληνικού χώρου, και την επίδρασή της στον ορισμό του ελληνικού χώρου. Στην εισαγωγή εκτίθενται τα μείζονα διακυβεύματα και η μεθοδολογία της προσέγγισης, ενώ στα συμπεράσματα επιχειρείται μια ανακεφαλαίωση των κεντρικών ζητημάτων του γεωγραφικού και χαρτογραφικού ορισμού του ελληνικού χώρου και μια εκτίμηση της συμβολής του ελληνικού παραδείγματος στην ιστορία της χαρτογραφίας: παρακολουθώντας τη συγκρότηση και τις λειτουργίες του γεωγραφικού ορισμού της Ελλάδας, η μελέτη φωτίζει τις διαρκείς προσπάθειες της πρώιμης γεωγραφικής σκέψης να δώσει μορφή και νόημα στα ποικίλα εθνο-πολιτιστικά συστατικά του κόσμου και να ορίσει το περιεχόμενο, την κληρονομιά και τα όρια της Ευρώπης.

Η νέα αυτή έκδοση διορθώνει σφάλματα και αβλεψίες της ελληνικής έκδοσης, κυρίως όμως ενημερώνεται με βάση τα πορίσματα της νεώτερης έρευνας, καθώς στο διάστημα των τριών ετών που μεσολάβησε ανάμεσα στις δύο εκδόσεις δημοσιεύθηκαν σημαντικές μελέτες γύρω από το έργο του Πτολεμαίου και την απήχισή του, γύρω από τη συγκρότηση της αναγεννησιακής κοσμογραφίας, αλλά και γύρω από τον ρόλο των χαρτών στη διαμόρφωση της αντίληψης του χώρου. Στο διάστημα αυτό κυκλοφόρησε και η τρίτη, διορθωμένη και επαυξημένη έκδοση των χαρτών της Ελλάδας του Χρήστου Ζαχαράκι, ενώ η συλλογή Σαμούρκα εμπλουτίστηκε με σημαντικές προσκτήσεις. Έτσι και ο κατάλογος της συλλογής συμπληρώθηκε με τα νέα αυτά στοιχεία.

Η έκδοση κυκλοφορεί από τους εκδοτικούς οίκους Oak Knoll Press (για τις Ηνωμένες Πολιτείες) και HES & DE GRAAF Publishers (για τον υπόλοιπο κόσμο), οι οποίοι έχουν και την αποκλειστικότητα της διάθεσης του βιβλίου.

